

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om begränsning av odlingen av genetiskt modifierade organismer

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag genom vilken de nationella arrangemang sätts i kraft som krävs för det nationella genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/412 om ändring av direktiv 2001/18/EG vad gäller medlemsstaternas möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer inom sina territorier. Genom lagen föreskrivs det också om den tillsyn som hänför sig till de nationella arrangemangen.

Lagen avses träda i kraft den 1 juni 2018.

Innehåll

ALLMÄN MOTIVERING	1
1 Inledning	1
2 Nuläge	2
3 De viktigaste förslagen	4
4 Propositionens konsekvenser	5
4.1 Konsekvenser för miljön	5
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	6
4.3 Samhälleliga konsekvenser	6
5 Beredningen av propositionen	7
Detaljmotivering	8
1 Lagförslag	8
2 Ikraftträdande	14
3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	14
<i>Lagförslag</i>	16

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/412 om ändring av direktiv 2001/18/EG vad gäller medlemsstaternas möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer inom sina territorier trädde i kraft den 2 april 2015. Direktivet behandlar medlemsstaternas möjlighet att nationellt inom sitt territorium begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter som godkänts för odling inom Europeiska unionen (EU).

Fram till oktober 2015 hade medlemsstaterna möjlighet att utan motivering föreslå begränsningar i fråga om odling av sådana genetiskt modifierade växter för vilka det lämnats in en ansökan om odling eller som godkänts för odling inom EU. Flera medlemsstater föreslog begränsningar. Finland hade inte något behov av begränsningar, eftersom det var fråga om sorter som inte är lämpliga att odla i Finland.

Då direktivet trädde i kraft fick medlemsstaterna möjlighet att begränsa eller förbjuda odlingen antingen i hela landet eller regionalt av en enskild genetiskt modifierad växt som godkänts för odling. Begränsningen eller förbudet ska genomföras genom ett motiverat beslut och får inte stå i strid med EU:s gemensamma riskbedömning.

I Finland odlas för närvarande inga genetiskt modifierade växter kommersiellt, och det är inte heller sannolikt att sådana börjar odlas inom de närmaste åren. Med tanke på genetiskt modifierade sorter som möjligen börjar odlas i framtiden är det dock nödvändigt att skapa en färdig nationell beslutsmekanism.

2 Nuläge

Odling av en genetiskt modifierad växt kräver ett odlingstillstånd på EU-nivå. Det finns två tillståndsförfaranden, som används parallellt. Tillstånd för odling kan sökas och beviljas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder (*förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder*). Detta förfarande kan tillämpas i sådana fall där odlingstillstånd söks för en växt för vilken det ansöks om tillstånd att använda växten också som livsmedel och foder. Tillståndsansökan lämnas via medlemsstatens behöriga myndighet till Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, som informerar kommissionen och de andra medlemsstaterna om detta samt gör ansökan tillgänglig för dem. När Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet har gett sitt slutliga utlåtande om organismens säkerhet

presenterar kommissionen beslutet om godkännande, vilket behandlas i ett kommittéförfarande. I Finland är Livsmedelssäkerhetsverket den behöriga myndighet som avses i förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder.

Tillstånd kan också sökas i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG (*direktivet om avsiktlig utsättning*). En tillståndsansökan gällande så kallad avsiktlig utsättning i miljön gäller endast odling. En anmälan som innehåller de uppgifter som behövs för riskbedömningen och som specificerats i bilagorna till direktivet ska lämnas till den behöriga myndigheten i den medlemsstat där produkten ska släppas ut på marknaden för första gången. Denna myndighet svarar för riskbedömningen i enlighet med de villkor som anges i bilagorna till direktivet och gör en bedömningsrapport som ska lämnas till kommissionen. Om inte de andra medlemsstaterna gör några invändningar, beviljar medlemsstaten tillstånd för att släppa ut produkten på marknaden. Om de andra medlemsstaterna har gjort invändningar eller anmärkningar som man inte lyckas lösa genom förhandling, avgörs ärendet i ett kommittéförfarande. Med stöd av detta informerar medlemsstatens behöriga myndighet sökanden om tillståndet. Gentekniknämnden är i Finland den behöriga myndigheten enligt direktivet om avsiktlig utsättning. Direktivet har genomförts nationellt genom gentekniklagen (377/1995).

Före den ändring av direktivet som trädde i kraft i april 2015 fick en medlemsstat inte inom sitt område förbjuda, begränsa eller försvåra den fria rörligheten av en genetiskt modifierad sort som godkänts för odlingsändamål, förutom på de villkor som bestämts i EU-rätten. I vissa medlemsstater har man för att förbjuda eller begränsa odling av en genetiskt modifierad växt tillämpat skyddsklausulen i artikel 23 i direktivet om avsiktlig utsättning och nödfallsåtgärder enligt artikel 34 i förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder. Dessa åtgärder hänför sig till de risker den genetiskt modifierade växten innebär för säkerheten och hälsan samt ny vetenskaplig information som erhållits om växten efter att tillståndet beviljats. Problemet med dessa metoder har varit att medlemsstaterna genom dem har ingripit i den riskbedömning som hör till EU:s tillståndssystem för genetiskt modifierade organismer.

Ansökningar om odlingstillstånd för odling som inte är kommersiell, dvs. så kallade tillstånd för fältprov, behandlas i enlighet med gentekniklagen av gentekniknämnden. De nationella förbud eller begränsningar som möjliggörs genom ändringen av direktivet gäller inte dessa.

Enligt Livsmedelssäkerhetsverket finns det för närvarande inga genetiskt modifierade livsmedel på marknaden i Finland. På grund av konsumenternas kritiska inställning har varken industrin eller handeln tagit in dem i sitt utbud. Genetiskt modifierad soja utgör lite över hälften av det importerade fodret (år 2015 56 procent, vilket är ca 79 miljoner kilogram). I ansökningsförfarandet finns inte en enda genetiskt modifierad kulturväxt som lämpar sig eller som det finns intresse för att odla i Finland, varför odling av genetiskt modifierade växter inte bedöms vara någon aktuell fråga hos oss under den närmaste tiden.

3 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att det stiftas en lag genom vilken nationella arrangemang sätts i kraft för att det ska vara möjligt att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer i enlighet med direktivet om avsiktlig utsättning. Genom lagen föreskrivs det också om den tillsyn som hänför sig till de nationella arrangemangen.

Enligt direktivet bör de nationella arrangemangen gälla främst så kallade samexistensåtgärder i statens gränsområden. Med samexistensåtgärder avses sådana praktiska åtgärder med vilka en kulturväxts spridning kan förhindras. Om det i en medlemsstat odlas genetiskt modifierade organismer, ska staten i sina gränsområden vidta ändamålsenliga åtgärder för att förhindra en eventuell spridning av genetiskt modifierade organismer över gränserna till de angränsande medlemsstaterna.

För det andra kan en medlemsstat under den tid ett förfarande för godkännande av en genetiskt modifierad organism är i kraft eller när godkännandet förnyas kräva att det geografiska tillämpningsområdet för godkännandet anpassas så att medlemsstatens hela territorium eller en del av det undantas i fråga om odling. I detta fall kan den som ansöker om godkännande anpassa det geografiska tillämpningsområdet för den ursprungliga ansökan i enlighet med kravet eller hålla det oförändrat. En beviljad anpassning kan senare upphävas på begäran av medlemsstaten.

För det tredje kan en medlemsstat, om det inte krävs en anpassning av tillämpningsområdet eller om den sökande inte samtyckt till anpassningen, godkänna åtgärder med vilka odlingen av en viss genetiskt modifierad organism begränsas eller förbjuds inom medlemsstatens hela territorium eller en del av det. I direktivet räknas de grunder upp som en medlemsstat kan åberopa i sitt beslut om begränsning eller förbud.

I propositionen skapas förfaranden enligt vilka Finland nationellt kan begränsa odlingen av genetiskt modifierade organismer antingen genom att kräva en anpassning av odlingstillståndet för en genetiskt modifierad organism eller införa nationella begränsningar eller förbud. Genom en begränsning av odlingen kan man också förverkliga åtgärder som hänför sig till samexistens för att förhindra att en genetiskt modifierad organism sprider sig till angränsande medlemsstater. Samexistensåtgärderna kan man vid behov dra nytta av också för att förhindra att genetiskt modifierad, på vanligt sätt odlad och ekologisk produktion blandas.

Beslut om nationella begränsningar eller förbud ska vara motiverade och får inte stå i strid med EU:s gemensamma riskbedömning. Detta innebär att man inte som grund för förbudet kan använda grunder som gäller säkerhet eller hälsa, eftersom säkerheten för människor, djur och miljö har varit en förutsättning för godkännandet redan då odlingstillståndet beviljades.

Förbudsgrunderna bör vara förenliga med EU-rätten, motiverade, proportionella och icke-diskriminerande samt grunda sig på sådana tvingande omständigheter som räknas upp i direktivet. De omständigheter som nämns i direktivet är miljöpolitiska mål, planläggning, markanvändning, socioekonomiska effekter, undvikande av genetiskt modifierade organismers förekomst i andra produkter samt jordbrukspolitiska mål. Dessa kan direkt tillämpas som förbudsgrund så som de är. En förbudsgrund som kan användas tillsammans med någon annan grund är dessutom rättsordningens grunder. En medlemsstats beslut om att förbjuda eller begränsa odlingen av en genetiskt modifierad växt bör inte heller hindra utövandet av bioteknisk forskning.

I propositionen föreskrivs det också om myndigheterna och om tillsynen över odling av genetiskt modifierade organismer.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Konsekvenser för miljön

Den nivå på skyddet för människors och djurs hälsa och miljön som valts i EU möjliggör en enhetlig vetenskaplig bedömning i hela EU. Man försöker inte inverka på detta genom ikraftsättandet av direktivet. Medlemsstaterna bör endast använda sådana förbudsgrunder som hänför sig till miljöpolitiska mål och som är åtskilda med tanke på riskbedömningen och

kompletterar den. Utgångspunkten är att en begränsning av eller ett förbud mot odlingen av en genetiskt modifierad växt inte har konsekvenser för miljön. Enligt en undersökning som jord- och skogsbruksministeriet lät göra år 2016, *Esiselvitys muuntogeenisten kasvien kansallisten viljelykieltojen vaikutuksista*, är det ingen skillnad i användningen av bekämpningsmedel mellan odlingen av t.ex. genetiskt modifierad potatis eller genetiskt modifierad sockerbeta och sedvanliga odlingsorter. Ett odlingsförbud har alltså sannolikt ingen inverkan på användningen av bekämpningsmedel.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Konsekvenserna för myndigheterna gäller jord- och skogsbruksministeriet och Livsmedelssäkerhetsverket. Ett beslut om att begränsa eller förbjuda odling är till sin karaktär i hög grad ett politiskt beslut, varför beslutanderätten anvisas jord- och skogsbruksministeriet. Livsmedelssäkerhetsverket ska på grund av sin tekniska sakkännedom utarbeta ett förslag till åtgärder för att begränsa eller förbjuda odlingen, sköta kontakten till Europeiska kommissionen och övervaka att lagen iakttas. Enligt 5 h § i den gällande gentekniklagen ska Livsmedelssäkerhetsverket övervaka avsiktlig utsättning i miljön av genetiskt modifierade organismer. Med beaktande av det ringa antalet sannolika odlingsförbud kan övervakningen genomföras med samma resurser som övervakningen enligt gentekniklagen, och det anses sålunda inte behövas ytterligare resurser.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

Propositionens konsekvenser gäller i första hand näringsidkare inom jordbruket. Begränsningarna eller förbuden gäller endast odling och ska inte inverka på den fria rörligheten för eller importen av frön, växtförökningsmaterial eller skördeprodukter, inte heller på odling av genetiskt modifierade växter i de övriga medlemsstaterna.

Konsekvenserna av begränsningen eller förbudet gäller endast enskilda odlare som skulle vilja odla växten i fråga. Ett förbud att odla en genetiskt modifierad växt underlättar sam användningen av maskiner och anordningar, eftersom det då inte föreligger risk för att genetiskt modifierade växter blandas med vanliga. Dessutom besparar det odlaren kostnader som uppkommer på grund av kraven att hålla växterna åtskilda vid samexistens. Vid en bedömning av en verksamhetsutövares kostnadseffekter bör man dock beakta det att odling av en genetiskt modifierad sort dock är odlarens eget val, vilket baserar sig på en kostnads- och nyttoanalys.

Vid bedömningen av odlingens konsekvenser är det skäl att beakta att det dock inte inom den närmaste framtiden finns några genetiskt modifierade växter i sikte som sannolikt kommer att odlas i Finland.

5 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid jord- och skogsbruksministeriet i samarbete med justitieministeriet.

Följande aktörer har ombetts lämna yttranden om propositionen: statsrådets kansli, utrikesministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet, försvarsministeriet, finansministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, kommunikationsministeriet, arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, miljöministeriet, Livsmedelssäkerhetsverket (Evira), Naturresursinstitutet, Statens ämbetsverk på Åland, regionförvaltningsverken, Delegationen för bioteknik, närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna), kommunernas landsbygdsnäringsmyndigheter, Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp, Finlands miljöcentral, Ålands landskapsregering, Gentekniknämnden, Försörjningsberedskapscentralen, Konkurrens- och konsumentverket, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira), Teknologiska forskningscentralen VTT Ab, Tullen, Tulllaboratoriet, Delegationen för frågor om hantering av främmande arter, Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM), Agrologien liitto ry, Agronomförbundet rf, Oy Alkiokeskus - Embryo-center Ab, Biodynaaminen Yhdistys - Biodynamiska Föreningen ry, Boreal Växtförädling Ab, Ekometsätälouden liitto ry, Finlands näringsliv, Livsmedelsindustriförbundet rf, Greenpeace, Hedelmän- ja marjanviljelijäin liitto ry, Kasvinsuojeluseura ry, Växtskyddsindustrin rf, Kauppapuutarhaliitto - Handelsträdgårdsförbundet ry, Inhemiska Trädgårdsprodukter rf, Konsumentförbundet, Ekoinstitutet, Förbundet för Ekologisk Odling rf, Luonto-Liitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Maanomistajain Liitto - Jordägarnas Förbund ry, Maaseudun kehittäjä ry, Forstmästareförbundet rf, Skogsindustrin rf, Natur och Miljö rf, Perunantutkimuslaitos (Potatisforskningsinstitut), ProAgria Keskusten Liitto, Pro Luomu ry, Trä- och specialbranschernas förbund, Puutarhaliitto - Trädgårdsförbundet, Siemenkauppiaitten Yhdistys ry, Finlands Kommunförbund, Finlands naturskyddsförbund rf, Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML ry, Finska Centralen för Utsädespotatis Ab, Suomen Viljava Oy, Miljörättsliga Sällskapet i Finland rf, Företagarna i Finland rf, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf, Valio primärproduktion,

Grönmiljöförbundet, Viking Genetics Finland Oy, Vilja-alan yhteistyöryhmä VYR ry, Yrittäjänäisten keskusliitto ry, agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet samt natur- och forstvetenskapliga fakulteten vid Östra Finlands universitet.

Inom utsatt tid inkom yttranden -----

[BEAKTANDE AV YTTRANDENA]

Föredragningsställstånd för propositionen har fåtts av social- och hälsovårdsministeriet.

Detaljmotivering

1 Lagförslag

1 §. Lagens syfte och tillämpningsområde.

I 1 § i lagen beskrivs lagens syfte. I lagen föreskrivs det om de nationella arrangemang som krävs för det nationella ikraftträdandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/412 om ändring av direktiv 2001/18/EG vad gäller medlemsstaternas möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer inom sina territorier. Genom lagen föreskrivs det också om tillsynen över odlingsbegränsningen eller odlingsförbudet.

Enligt 2 mom. i paragrafen ska lagen tillämpas på genetiskt modifierade organismer för vilka odlingstillstånd har beviljats i enlighet med del C i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG eller kapitel II eller III i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder. För de nämnda EU-rättsakterna används nedan kortformerna direktivet om avsiktlig utsättning och förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder.

2 §. Jord- och skogsbruksministeriet.

Enligt 2 § styr jord- och skogsbruksministeriet iakttagandet av lagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Ministeriet leder också övervakningen av bestämmelserna.

3 §. Livsmedelssäkerhetsverket.

I paragrafen föreslås bestämmelser om Livsmedelssäkerhetsverkets uppgifter. Enligt 1 mom. är Livsmedelssäkerhetsverket nationell kontaktmyndighet i de frågor som avses i förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder. Bestämmelser om den uppgiften finns redan från tidigare i statsrådets förordning om de nationella arrangemang som ikraftträdandet av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder förutsätter. För tydlighets skull bör uppgiften också nämnas i denna lag. I kapitel II avsnitt 1 och kapitel III avsnitt 1 i förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder föreskrivs det om förfarandet för godkännande av genetiskt modifierade livsmedel och foder. I 1 momentet i paragrafen föreskrivs det att Livsmedelssäkerhetsverket följer de ansökningar om odlingstillstånd för genetiskt modifierade organismer som omfattas av det förfarande för godkännande som avses i förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder. Detta följande innefattar tidsplanen för förfarandet för godkännande och klarläggande av den genetiskt modifierade organismens egenskaper.

I 2 mom. behandlas övervakningen. Enligt 5 h § i gentekniklagen ska Livsmedelssäkerhetsverket övervaka avsiktlig utsättning i miljön av genetiskt modifierade organismer inom jord- och skogsbruket. Det är mest ändamålsenligt att den övervakning som avses i propositionen genomförs i samband med övervakningen enligt gentekniklagen och med samma resurser. Vid övervakningen kan Livsmedelssäkerhetsverket använda sig av genteknikregistret, om vilket det föreskrivs i 26 § i gentekniklagen. I genteknikregistret införs uppgifter om de platser där genetiskt modifierade organismer som har släppts ut på marknaden odlats. Med stöd av 26 b § i gentekniklagen har Livsmedelssäkerhetsverket rätt att använda registret.

4 §. Gentekniknämnden.

Bestämmelser om gentekniknämndens uppgifter finns i gentekniklagen. Enligt 5 a § 2 mom. 2 punkten i den lagen är nämnden den behöriga myndighet som avses i direktivet om avsiktlig utsättning. Med tanke på konsekvensen är det skäl att nämna uppgiften också i denna lag, på samma sätt som det gjordes i fråga om Livsmedelssäkerhetsverket i den förra paragrafen. I 1 mom. i paragrafen preciseras uppgiften med tanke på denna lag, och det konstateras att gentekniknämnden är nationell kontaktmyndighet i de frågor som avses i direktivet om avsiktlig utsättning. Enligt samma moment ska nämnden också följa de

ansökningar om odlingstillstånd för en genetiskt modifierad organism som omfattas av det förfarande för godkännande som avses i del C i direktivet.

I 2 mom. föreskrivs det om gentekniknämndens skyldighet att informera Livsmedelssäkerhetsverket om de ansökningar som avses i 1 mom. Avsikten med det momentet är att Livsmedelssäkerhetsverket ska få uppgifter om de genetiskt modifierade organismer som omfattas av förfarandet för godkännande, för att för jord- och skogsbruksministeriet kunna utarbeta förslag på åtgärder för Finlands del i fråga om nya genetiskt modifierade kulturväxter.

Även om Gentekniknämnden är den behöriga myndighet som avses i direktivet om avsiktlig utsättning, ska många uppgifter enligt denna lag höra till Livsmedelssäkerhetsverkets ansvar. Det har ansetts att Livsmedelssäkerhetsverket har bättre beredskap och resurser än Gentekniknämnden för frågor som hänför sig till odling. Dessutom är det också administrativt sett klarare om uppgifterna hör till Livsmedelssäkerhetsverket inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde.

5 §. Undantagande av ett område i fråga om odling under tiden för tillståndsförfarandet.

I paragrafen föreskrivs det om en möjlighet enligt artikel 26 b.1 i direktivet om avsiktlig utsättning att kräva att det geografiska tillämpningsområdet för odlingstillståndet för en genetiskt modifierad organism anpassas under tiden för ett förfarande för godkännande. Enligt 1 mom. i paragrafen ska Livsmedelssäkerhetsverket informera jord- och skogsbruksministeriet om de ansökningar som omfattas av ett förfarande för godkännande och utarbeta ett förslag för jord- och skogsbruksministeriet till en anpassning av det geografiska tillämpningsområdet för godkännandet. Anpassningen kan innebära att hela Finlands territorium eller delar av det undantas i fråga om odling.

Enligt 2 mom. i paragrafen ska Livsmedelssäkerhetsverket kräva att hela landet eller en del av det undantas i fråga om en odlingsansökan efter att ha fått jord- och skogsbruksministeriets beslut. Kravet på att anpassa det geografiska tillämpningsområdet behöver inte basera sig på några särskilt definierade grunder. Kravet meddelas till Europeiska kommissionen, som underrättar tillståndssökanden om kravet.

Enligt 3 mom. i paragrafen kan den begärda anpassningen helt eller delvis återkallas genom en begäran som Livsmedelssäkerhetsverket gjort på jord- och skogsbruksministeriets initiativ. Begäran ska i enlighet med artikel 26 b.5 i direktivet om avsiktlig utsättning lämnas antingen till den behörig myndighet som med stöd av direktivet om avsiktlig utsättning har beviljat tillståndet eller till kommissionen om tillståndet har beviljats i enlighet med förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder.

6 §. Begränsning av eller förbud mot odling av en genetiskt modifierad organism.

I paragrafen föreskrivs det om begränsning av eller förbud mot odling av en genetiskt modifierad organism, om en anpassning enligt 5 § inte har gjorts eller om tillståndshavaren inte har samtyckt till en anpassning. Enligt 1 mom. ska Livsmedelssäkerhetsverket utarbeta ett förslag för jord- och skogsbruksministeriet om behovet att begränsa eller förbjuda odling av en genetiskt modifierad organism. Då förslaget utarbetas ska de förbudsgrunder som beskrivs i artikel 26 b.3 i direktivet om avsiktlig utsättning beaktas.

Livsmedelssäkerhetsverket kan begära gentekniknämndens utlåtande vid utarbetandet t.ex. i fall där det har ansökts om odlingstillstånd med stöd av direktivet om avsiktlig utsättning eller det finns andra frågor i ärendet som hänför sig till nämndens sakkunnighet.

I 2 mom. i paragrafen finns ett bemyndigande att utfärda förordning. Enligt det kan det genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet beslutas om begränsning av eller förbud mot odlingen av en genetiskt modifierad organism i enlighet med artikel 26 b.3 i direktivet om avsiktlig utsättning. Dessutom klargörs det i paragrafen att begränsningen eller förbudet kan gälla hela landet eller endast en del av det.

Med stöd av bemyndigandet att utfärda förordning i 2 mom. kan man likaså föreskriva om de åtgärder som avses i artikel 26 a.1a i direktivet om avsiktlig utsättning. Åtgärder enligt artikel 26 a.1a gäller sådana samexistensåtgärder som medlemsstaterna ska vidta i gränsområden på sina territorier i syfte att undvika att en genetiskt modifierad organism sprids till angränsande medlemsstater.

Då en förordning om att begränsa eller förbjuda odlingen av en genetiskt modifierad organism utfärdas eller ändras ska normal praxis för hörande tillämpas. Vid hörandet bör man i synnerhet beakta odlarna i det område där man ämnar begränsa eller förbjuda odlingen.

I 3 mom. i paragrafen föreskrivs det att Europeiska kommissionen ska underrättas om de nationella åtgärderna. Enligt 3 mom. ska Livsmedelssäkerhetsverket underrätta Europeiska kommissionen om åtgärder enligt 6 § 2 mom., dvs. om beslut att begränsa eller förbjuda odling.

Livsmedelssäkerhetsverket ska underrätta kommissionen om åtgärderna innan den förordning där det föreskrivs om dem träder i kraft på det sätt som beskrivs nedan.

7 §. Grunder för att begränsa eller förbjuda odling av en genetiskt modifierad organism.

I paragrafen förtecknas de grunder som nämns i artikel 26 b i direktivet om avsiktlig utsättning, med stöd av vilka ett beslut om begränsning eller förbud kan fattas. I 1 mom. beskrivs först de allmänna kraven för begränsningarna eller förbuden. De bör vara förenliga med EU-rätten, motiverade, proportionella och icke-diskriminerande samt grunda sig på tvingande omständigheter. Som tvingande omständigheter nämns miljöpolitiska mål, planläggning, markanvändning, socioekonomiska effekter, undvikande av att genetiskt modifierade organismer förekommer i andra produkter, dock utan att detta begränsar tillämpningen av artikel 26 a, samt jordbrukspolitiska mål. Tillämpningen av artikel 26 a gäller åtgärder för att förhindra oönskad förekomst av genetiskt modifierade organismer i andra produkter samt för att förhindra att genetiskt modifierade organismer sprider sig över gränsen till angränsande medlemsstater.

I 2 mom. konstateras det att rättssystemets grunder kan vara en ytterligare motivering. De ska emellertid inte användas som enda grund, utan som en ytterligare motivering till de omständigheter som avses i 1 mom.

Enligt 3 mom. får grunderna inte stå i strid med en bedömning av miljöriskerna som utförts med stöd av direktivet om avsiktlig utsättning eller förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder.

8 §. Avstående från nationell verksamhet.

Avsikten med paragrafen är att i enlighet med artikel 26 b.4 i direktivet om avsiktlig utsättning ge kommissionen tid att yttra sig. Enligt 1 mom. får en förordning eller ändring av

en förordning om att begränsa eller förbjuda odling inte sätts i kraft förrän det har gått 75 dagar från det att kommissionen underrättats.

Enligt 2 mom. ska Livsmedelssäkerhetsverket se till att odlarna avstår från att plantera eller så sådana genetiskt modifierade organismer som omfattas av en begränsning eller ett förbud tills den tidsfrist som avses i 1 mom. har gått ut.

Enligt 3 mom. ska Livsmedelssäkerhetsverket också meddela Europeiska kommissionen om ikraftsättandet av en begränsning eller ett förbud enligt 1 mom. då tidsfristen har gått ut.

Avsikten med momentet är att man i överensstämmelse med direktivet om avsiktlig utsättning ska hålla kommissionen informerad om huruvida det under den angivna tiden har gjorts ändringar i de planerade åtgärderna eller huruvida kommissionens eventuella anmärkningar har haft inverkan på den slutliga begränsningen eller det slutliga förbudet.

9 §. Rätt att få uppgifter och utföra inspektioner.

I paragrafen föreskrivs det om rätt att få uppgifter och utföra inspektioner inom tillsynen.

Enligt 1 mom. har Livsmedelssäkerhetsverket rätt att av den som odlar eller den som Livsmedelssäkerhetsverket misstänker odla en genetiskt modifierad kulturväxt få de uppgifter som behövs för tillsynen. Rätten att få uppgifter gäller oberoende av sekretessbestämmelserna.

Enligt 2 mom. har Livsmedelssäkerhetsverket för tillsynen över efterlevnaden av lagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den rätt att utföra inspektioner. Det är inte motiverat att rätten att utföra inspektioner gäller utrymmen som omfattas av hemfriden, eftersom det i tillsynen främst är fråga om granskning och provtagning i utrymmen som hänför sig till odling. Av denna anledning har det inte ansetts nödvändigt att inspektionsrätten enligt momentet omfattar utrymmen som används för boende av permanent natur.

10 §. Rätt att få prover och utföra undersökningar.

I paragrafen föreskrivs det om mätningar, undersökningar och provtagningar. Enligt paragrafen har Livsmedelssäkerhetsverket rätt att utan kostnad utföra eller låta utföra nödvändiga mätningar eller undersökningar och få sådana skäligt omfattande prover som behövs för att upptäcka genetiskt modifierade organismer.

11 §. Tvångsmedel.

I paragrafen föreskrivs det om tvångsmedel i sådana fall där Livsmedelssäkerhetsverket upptäcker att en verksamhetsutövare odlar en genetiskt modifierad organism trots att man enligt 8 § 2 mom. ska avstå från odling eller att odlingen är begränsad eller förbjuden genom en förordning som avses i 6 § 2 mom. Livsmedelssäkerhetsverket kan förbjuda verksamhetsutövaren att fortsätta odlandet. Livsmedelssäkerhetsverket kan också bestämma att verksamhetsutövaren ska vidta åtgärder för att förstöra växterna. Verksamhetsutövaren svarar själv för kostnaderna för åtgärderna.

Enligt 2 mom. kan Livsmedelssäkerhetsverket förena förbudet med vite eller hot om tvångsutförande eller avbrytande. I ett ärende som gäller vite, hot om tvångsutförande och hot om avbrytande tillämpas i övrigt viteslagen (1113/1990).

12 §. Avgifter.

I paragrafen föreskrivs det om avgifter. För de inspektions- och undersökningsavgifter som hör till tillsynen enligt lagen tas det ut avgifter till staten i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

13 §. Ikraftträdande.

I paragrafen föreslås bestämmelser om lagens ikraftträdande.

2 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juni 2018.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 119 § i Finlands grundlag (731/1999) ska de allmänna grunderna för myndigheters uppgifter regleras genom lag. I propositionen föreskrivs uppgifter för Livsmedelssäkerhetsverket och Gentekniknämnden. Livsmedelssäkerhetsverket ska följa de sorter som omfattas av ett förfarande för godkännande enligt förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder, utarbeta ett förslag om att begränsa eller förbjuda odlingen av en genetiskt modifierad organism och i enlighet med gentekniklagen övervaka att lagen följs samt underrätta kommissionen om de nationella åtgärderna, på det sätt som föreskrivs i direktivet om avsiktlig utsättning. Gentekniknämnden ska följa sorter som omfattas av ett förfarande för godkännande enligt direktivet om avsiktlig utsättning och rapportera dem till Livsmedelssäkerhetsverket.

I 80 § i grundlagen föreskrivs om utfärdande av förordningar. Enligt den paragrafen kan republikens president, statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Även andra myndigheter kan genom lag bemyndigas att utfärda rättsnormer i bestämda frågor, om det med hänsyn till föremålet för regleringen finns särskilda skäl och regleringens betydelse i sak inte kräver att den sker genom lag eller förordning. Tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande ska vara exakt avgränsat. Bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag ska dock utfärdas genom lag. Enligt grundlagsutskottets praxis (GrUU 56/2002 rd) ska bemyndiganden att utfärda förordning och delegering av lagstiftningsbehörigheten vara tillräckligt exakta och noggrant avgränsade. Av lagen ska det tydligt framgå vad som ska regleras i förordningen.

I propositionen föreskrivs det om ett bemyndigande att utfärda förordning för jord- och skogsbruksministeriet när det gäller att begränsa eller förbjuda odlingen av en genetiskt modifierad organism. Tillsammans med det direktiv som ska sättas i kraft bildar bestämmelsen om bemyndigande en exakt och noggrant avgränsad helhet. Bemyndigandet kan anses uppfylla kraven i 80 § i grundlagen.

I 18 § i grundlagen föreskrivs det om näringsfrihet. Enligt den paragrafen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Det allmänna ska sörja för skyddet av arbetskraften. Dessutom ska det allmänna främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. De odlingsbegränsningar eller odlingsförbud som förverkligas genom propositionen begränsar i

själva verket denna frihet. Ändringen av direktivet om avsiktlig utsättning kan emellertid inte sättas i kraft utan möjligheten att begränsa odlingen.

Med stöd av det som anförts ovan föreslås det att ett utlåtande om propositionen inhämtas av grundlagsutskottet.

Lagförslag

Lag om begränsning av odlingen av genetiskt modifierade organismer

1 § Lagens syfte och tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs det om de nationella arrangemang som krävs för det nationella ikraftträdandet av **Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/412 om ändring av direktiv 2001/18/EG vad gäller medlemsstaternas möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade organismer inom sina territorier** samt om tillsyn i samband med detta.

Denna lag tillämpas på genetiskt modifierade organismer för vilka odlingstillstånd har beviljats i enlighet med del C i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG, nedan *direktivet om avsiktlig utsättning*, eller kapitel II eller III i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder, nedan *förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder*.

2 § Jord- och skogsbruksministeriet

Jord- och skogsbruksministeriet leder övervakningen och styr iakttagandet av denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

3 § Livsmedelssäkerhetsverket

Livsmedelssäkerhetsverket är nationell kontaktmyndighet i de frågor som avses i förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder och följer de ansökningar om odlingstillstånd som omfattas av det förfarande för godkännande som avses i kapitel II avsnitt 1 och kapitel III avsnitt 1 i förordningen.

Livsmedelssäkerhetsverket övervakar att lagen iakttas på det sätt som föreskrivs i 5 h § i gentekniklagen.

4 § Gentekniknämnden

Gentekniknämnden är nationell kontaktmyndighet i de frågor som avses i direktivet om avsiktlig utsättning och följer de ansökningar om odlingstillstånd som omfattas av det förfarande för godkännande som avses i del C i direktivet.

Gentekniknämnden informerar Livsmedelssäkerhetsverket om de ansökningar som avses i 1 mom.

5 § Undantagande av ett område i fråga om odling under tiden för tillståndsförfarandet

Livsmedelssäkerhetsverket informerar jord- och skogsbruksministeriet om de ansökningar som avses i 3 och 4 § och utarbetar ett förslag till anpassning av odlingstillståndet för en genetiskt modifierad organism så att hela landet eller en del av dess territorium undantas i fråga om odling på det sätt som föreskrivs i artikel 26 b.1 i direktivet om avsiktlig utsättning.

Genom ett beslut av jord- och skogsbruksministeriet kräver Livsmedelssäkerhetsverket att godkännandet enligt artikel 26 b.1 i direktivet om avsiktlig utsättning anpassas, så att hela landet eller en del av dess territorium undantas i fråga om en ansökan.

Den anpassning av godkännandet som avses i 2 mom. kan återkallas genom en begäran från Livsmedelssäkerhetsverket, som görs på jord- och skogsbruksministeriets initiativ. Begäran om att hela landet eller en del av dess territorium åter ska införlivas i det geografiska tillämpningsområdet för godkännandet ska lämnas in till den myndighet som avses i artikel 26 b.5 i direktivet om avsiktlig utsättning.

6 § Begränsning av eller förbud mot odling av en genetiskt modifierad organism

Livsmedelssäkerhetsverket utarbetar ett förslag för jord- och skogsbruksministeriet om behovet att begränsa eller förbjuda odlingen av en genetiskt modifierad organism. I samband med utarbetandet av förslaget kan Livsmedelssäkerhetsverket begära ett utlåtande av gentekniknämnden.

Odlingen av en genetiskt modifierad organism kan begränsas eller förbjudas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. Begränsningen eller förbudet kan gälla hela landet eller en del av det.

Livsmedelssäkerhetsverket ska underrätta Europeiska kommissionen om åtgärder enligt 6 § 2 mom.

7 § Grunder för att begränsa eller förbjuda odling av en genetiskt modifierad organism

Begränsningar eller förbud enligt 6 § bör vara förenliga med EU-rätten, motiverade, proportionella och icke-diskriminerande samt grunda sig på tvingande omständigheter, vilka kan vara:

- 1) miljöpolitiska mål,
- 2) planläggning,
- 3) markanvändning,
- 4) socioekonomiska effekter,
- 5) undvikande av att genetiskt modifierade organismer förekommer i andra produkter, dock utan att detta begränsar tillämpningen av artikel 26 a i direktivet om avsiktlig utsättning,
- 6) jordbrukspolitiska mål.

En ytterligare grund utöver de omständigheter som avses i 1 mom. kan vara omständigheter som hänför sig till rättssystemets grunder.

Grunderna får inte stå i strid med en bedömning av miljöriskerna som utförts med stöd av direktivet om avsiktlig utsättning eller förordningen om genetiskt modifierade livsmedel och foder.

8 § Avstående från nationell verksamhet

En begränsning eller ett förbud enligt 6 § 2 mom. får inte sättas i kraft förrän det har gått 75 dagar från det underrättande som avses i 6 § 3 mom.

Livsmedelssäkerhetsverket ska se till att odlarna avstår från att plantera eller så de genetiskt modifierade organismer som begränsningen eller förbudet gäller tills den tidsfrist som avses i 1 mom. har gått ut.

Livsmedelssäkerhetsverket ska meddela Europeiska kommissionen om ikraftsättandet av en begränsning eller ett förbud då den tidsfrist som avses i 1 mom. har gått ut.

9 § Rätt att få uppgifter och utföra inspektioner

Livsmedelssäkerhetsverket har oberoende av sekretessbestämmelserna rätt att av den som odlar eller den som tillsynsmyndigheten misstänker odla genetiskt modifierade kulturväxter få de uppgifter som behövs för tillsynen över efterlevnaden av denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

För tillsynen över efterlevnaden av denna lag och bestämmelser som utfärdats med stöd av den har Livsmedelssäkerhetsverket rätt att utföra inspektioner, dock inte i utrymmen som används för boende av permanent natur.

10 § Rätt att få prover och utföra undersökningar

Livsmedelssäkerhetsverket har rätt att utan kostnad utföra eller låta utföra nödvändiga mätningar eller undersökningar och ta sådana skäligen omfattande prover som behövs för att finna genetiskt modifierade organismer.

11 § Tvångsmedel

Livsmedelssäkerhetsverket kan förbjuda fortsatt odling av en genetiskt modifierad organism och bestämma att verksamhetsutövaren på sin egen bekostnad ska vidta åtgärder för att förstöra skörden, om odlingen är begränsad eller förbjuden genom en sådan förordning som avses i 6 § 2 mom. eller om verksamhetsutövaren ska avstå från att odla organismen i enlighet med 8 § 2 mom.

Livsmedelssäkerhetsverket kan förena förbudet med vite eller med hot om tvångsutförande eller avbrytande.

12 § Avgifter

För de inspektions- och undersökningsavgifter som hör till tillsynen enligt denna lag tas det ut avgifter till staten i enlighet med de grunder som bestäms i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

13 § Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2018.